

Sanni Grahn-Laasonen kok

Kirjallinen kysymys monipuolisen kielten ja kulttuurien tunte- muksen edistämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Koronakriisi on osoittanut, miten suomalaisen yhteiskunnan kohtaamat haasteet ovat globaaleja ja kuinka tärkeää kansainvälinen yhteistyö on. Toisaalta kriisi on myös ajanut maita sulkemaan rajojaan ja korostanut oman edun tavoittelua.

Suunnitellessamme kriisin jälkeistä maailmaa tarvitsemme uudenlaista rohkeutta avartaa näköaloja, edistää kansainvälistä yhteistyötä ja kulttuurien kohtaamista sekä parantaa taloutemme kehitystä ja vientiteollisuutemme mahdollisuuksia. Vaikka kriisin aikana on tehty välttämättömiä sulkutoimenpiteitä, tulee yhteiskuntien sisäänpäin kääntymistä vastaan tehdä työtä pitkällä tähtäimellä.

Oleellinen työkalu edistää näitä tavoitteita on lasten ja nuorten kielitaidon edistäminen. On havaittu, että jo ennen koronakriisiä suomalainen kieliosaaminen on heikentynyt vuosikymmenten ajan. Suomi on ollut aiemmin kieltenopetuksen kärkikastia, mutta nyt muut verrokkimaat uhkaavat ajaa ohi. Kasvava osa sekä peruskoululaisista että lukiolaisista opiskelee vain pakolliset kielet, yleensä englannin niin sanottuna pitkänä A1-kielenä ja toisen kotimaisen eli ruotsin lyhyenä B1-kielenä.

Viimeisin selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja kehittämistarpeista julkaistiin vuonna 2017. Selvityksen mukaan Suomen kielivaranto on ristipaineessa: kielten opiskelu on yksipuolistunut ja vieraiden kielten osaaminen painottuu yhä voimakkaammin englannin kieleen. Samaan aikaan kansainvälinen yhteistyö asettaa uusia vaatimuksia kielitaidolle, kun esimerkiksi talouden painopiste on siirtynyt pois Euroopasta.

Lisäksi Suomi on monikulttuuristunut ja -kielistynyt viime vuosina voimakkaasti kasvaneen maahanmuuton myötä. Tämä asettaa uusia vaatimuksia toisaalta kotimaisten kielten opetukselle toisena kielenä, toisaalta maahanmuuttajien muun kielitaidon tunnistamisen ja tunnustamisen käytännöille.

Kielitaito on yksilölle tärkeä työelämätaito ja tärkeää myös laajemmin suomalaiselle vientiteollisuudesta riippuvaiselle taloudelle. Monissa tutkimuksissa on osoitettu, että monipuolisella kielitaidolla on suora yhteys maan bruttokansantuotteeseen. Vientiyritykselle on myös kyselyiden mukaan tärkeää, että työntekijä osaisi puhua myynnin kohdemaan kieltä.

Kirjallinen kysymys KK 642/2020 vp

Kielitaito on tärkeää kulttuurien tuntemuksen ja kansainvälisen yhteistyön työkalu. Kielitaito voi vaikuttaa siihen, miten tunnemme maailmaa ja käsitämme sen erilaisia kulttuureja. Se vaikuttaa siihen, miten tarkastelemme ja kuvailemme ympäristöämme. Monikielisyydellä on tutkimusten mukaan yhteys avomielisyyteen, ja se parantaa kykyä tarkastella asioita muiden kulttuurien näkökulmasta.

Monikielisydestä on myös monenlaisia hyötyjä kulttuurien tuntemuksen ja työelämätaitojen lisäksi. Kielet määrittävät kaikkea ajatteluamme, kehystävät ajatuksemme ja mahdollistavat keskustelun sekä monimutkaisten konseptien selittämisen. Yksikielisyys asettaa heti rajoitteita siihen, mistä näkökulmista maailmaa voi tarkastella. Monikielisyys on myös osoitettu parantavan aivojen terveyttä, ja tutkimusten mukaan se vähentää riskiä sairastua muistisairauksiin. Kaksi-kieliset aivot ovat myös ketterämpiä ongelmanratkaisussa.

Viime hallituskaudella kielitaidon monipuolistaminen otettiin kärkihankkeeksi osana peruskoulun uudistamistyötä. Kielen kärkihanketta toteutettiin paikallisina kokeiluina, joita rahoitettiin valtion erityisavustuksin. Avustusta myönnettiin yhteensä yli 8 miljoonaa euroa 131 eri hankkeelle. Kokeilujen tavoitteena oli varhentaa, kehittää ja lisätä kielenopetusta varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa.

Kärkihankkeen osana A1-kieli varhennettiin alkamaan jo ensimmäisellä luokalla, kun aiemmin se oli alkanut yleensä kolmannella. Tarvitsemme kuitenkin lisätoimia, jotta kielivalikoima monipuolistuisi. Nyt suurin osa oppilaista valitsee ensimmäiseksi kieleksi edelleen englannin.

Vuoden 2017 selvityksessä löydettiin *lukuisia keinoja ja ehdotuksia* kieliosaamisen kasvattamiseksi:

- A1-kielivalinnaksi suositeltaisiin pääsääntöisesti muuta kuin englantia
- valinnainen A2-kieli varhennettaisiin alkamaan 3. luokalta, ja se olisi pääsääntöisesti englanti
- lukion rakennetta kehitettäisiin niin, että se mahdollistaa joustavan, pitkäjänteisen ja monipuolisen kielenopiskelun hyödyntämällä oppiainerajat ylittäviä oppimiskokonaisuuksia
- suullisen kielitaidon koe otettaisiin osaksi vieraiden kielten ja toisen kotimaisen kielen kokeita ylioppilastutkinnossa
- oppilaitokset tarjoaisivat eri asteilla kieliin erilaisia polkuja: kielikerhoja, pelillistämistä ja muita digitaalisten sovellusten tarjoamia mahdollisuuksia
- kannustettaisiin kuntia laatimaan vuoteen 2020 mennessä kieli- ja kansainvälisyysohjelmat, joissa kielenopetusta tarkastellaan oppilaiden kielipolkujen jatkumon, kielivalintojen tarjonnan ja jakauman, kunnan tai maakunnan elinkeinoelämän tarpeiden sekä kansallisten tarpeiden kannalta
- muutettaisiin asetusta yliopistojen tutkinnoista niin, että opiskelijalta edellytetään vähintään kahden vieraan kielen taidon osoittamista. Osaamisen hankkimiseen ja osoittamiseen kehitettäisiin joustavia malleja yliopistojen, lukioden ja vapaan sivistystyön yhteistyönä.
- korkeakoulut sopisivat Unifin ja Arenen johdolla työnjaosta ja yhteistyöstä Aasian ja Afrikan kielten perusopetuksesta kielikeskuksissa tai vastaavissa. Tarkastelu tehtäisiin rinnan kielten tutkintokoulutuksen kehittämisen kanssa.

Kirjallinen kysymys KK 642/2020 vp

— yliopistot kehittäisivät uudenlaisia, kieliaineita ja muuta substanssia yhdistäviä tutkinto-ohjelmia.

Näiden ehdotusten lisäksi näen, että mahdollisuuksia olisi hyödyntää yhä laajemmin myös digitaalisuutta koulujen kieltenopetustarjonnan vahvistamiseksi. Koronakriisin myönteisenä vaikutuksena koulujen etäopetusosaaminen on vahvistunut.

Suomalaisen kielitaidon supistuminen on uhka koko yhteiskuntamme kehitykselle. Tarvitsemme ripeitä toimia, jotta kehitys voidaan pysäyttää.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus aikoo laajentaa suomalaisten kielitaitoa kaksikielisyydestä monikielisyyteen,

miten hallitus aikoo edistää kielten ja kulttuurien tuntemusta,

millä konkreettisilla päätöksillä hallitus aikoo edistää erityisesti lasten ja nuorten kielitaidon monipuolistumista ja

onko hallitus valmis aikaistamaan A2-kielen alkamaan jo kolmannella luokalla koko maassa?

Helsingissä 8.9.2020

Sanni Grahn-Laasonen kok